

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Imppola, J. J. (2023). Väärennöstapaus 1 000 markkaa 1918, numismaattista historiaa sadan vuoden takaa. *Numismaatikko*, 59(4), 124–130.

Jorma J. Imppola SeAMK

Väärennöstapaus 1000 markkaa 1918, numismaattista historiaa sadan vuoden takaa.

Vuoden 1918 tapahtumat järjestyivät Suomen rahaoloja monin tavoin, ja kaikenlaisten Kansanvaltuuskunnan Helsingin valtauksen ja erityisesti laittoman setelituotannon aiheuttamien ongelmien vuoksi kierrossa ollutta mallin 1909 setelistä jouduttiin muokkaamaan, täydentämään ja uusimaan. Sarjan suurin eli 1 000 markan seteli suunniteltiin muiden muassa uusiksi poistamalla siitä taustapuolen venäjänkieliset tekstit ja etupuolen kotkavaakuna.

Kuva 1. Aito 1 000 markkaa mallia 1918. Kuvalähde Michael Wideniuksen kokoelmat. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Hätäratkaisujen jälkeen alkoi uudistetun vuoden 1922 setelimalliston käyttöön oton jälkeen vuonna 1923 itsenäisyyden alun murrosvuosien pahin pöly laskeutua ja rahaolot vakiintua.

Kuitenkin oli ilmeisesti jo joitakin vuosia ollut suunnitteilla varsin korkealaatuinen ja suurimuotoinen setelirahan väärennyssuunnitelma koskien mallin 1918 1 000 markan seteliä. Vuonna 1923 alkoikin tapahtua, ja Neuvostoliitossa Pietarin kaupungissa ryhtyivät hämärätahot toimeen Suomen kommunistisen puolueen keskuskomitean neuvostohallinnolta saamalla hyväksynnällä – kunhan väärennöksistä ei koituisi neuvostohallinnolle tappioita. Hanke oli ollut vireillä ilmeisesti jo pidemmän aikaa, koska väärentämisen kohde oli vanhempi mallin 1918 1000 markan seteli, eikä vuoden 1923 keväällä käyttöön otettu uusi mallin 1922 seteli.

Vääriä mallin 1918 1000 markan seteleitä painettiin vähintään toista tuhatta kappaletta, koskapa niitä tulvahti Pietarissa markkinoille sopivasti joulunaluskiireen keskelle lauantaina joulukuun 22. päivä ja jouluaattona 24. päivä vuonna 1923 yli yhden miljoonan markan edestä (eli yli 1 000 kappaletta) pankkien ja pörssin kautta myytäväksi. Johtuen suurista myyntiin tarjotuista määristä laskivat niiden noteeraushinnat ja asia herätti suurta huomiota ja kyselyitä.

Kuva 2. Väärennetty 1 000 markkaa mallia 1918. Kuvälähde Michael Wideniuksen kokoelmat. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Impola, SeAMK.

Suomessa tuli asia varsin tuoreeltaan julkiseksi heti joulun pyhien jälkeen, koska näitä seteleitä oli heti kulkeutunut erityisesti itäiseen Suomeen. Tutustukaamme tilanteen kehittymiseen ja siitä tapahtuneeseen uutisointiin itäisen Suomen suurimman sanomalehden eli viipurilaisen Karjala -lehden avulla.

Karjala N:o 297 Perjantaina joulukuun 28. 1923

Huikkea vääränrahan myyntijuttu Pietarissa.

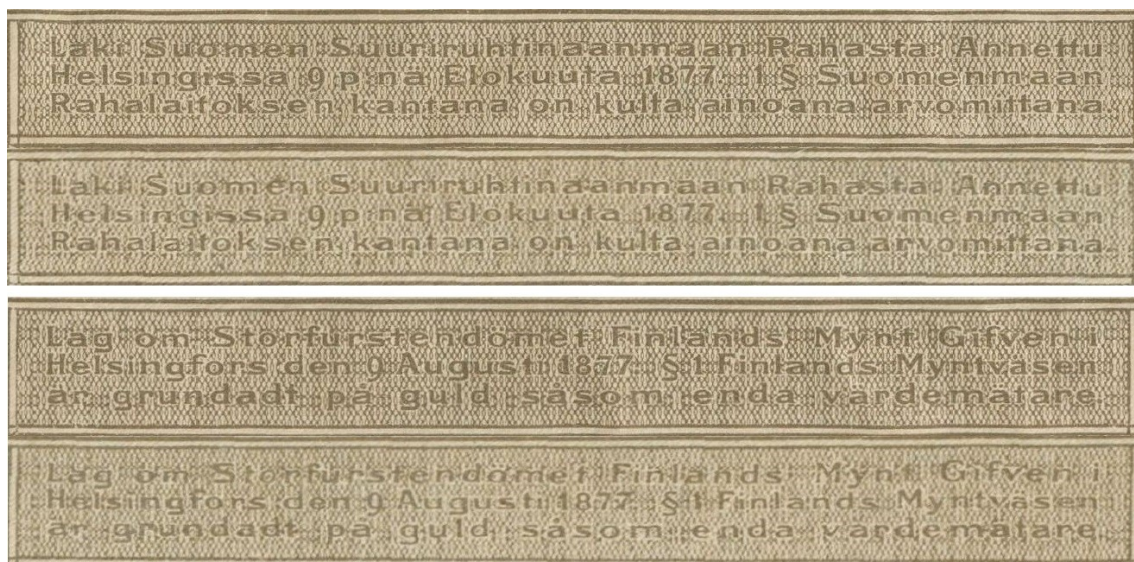
Pietarin pörssissä myyty väärää suomalaisia 1000 markan seteleitä yli miljoonan markan arvosta. STT:n saaman tiedon mukaan on Pietarissa viime lauantaina pankeissa ja pörsseissä myyty yli miljoonan markan arvosta väärää suomalaisia 1,000 markan seteleitä vanhempaa mallia. Väärät

setelit ovat millimetrin verran pitemmät kuin oikeat ja etusivulla olevat henkilökuvat vähemmän selvät, jonka lisäksi numerot ovat hiukan toisenlaiset kuin oikeiden setelien numerot. Sunnuntaina ja maanantaina on pidätetty setelien myyjiä.

Kuva 3. 1 000 markkaa mallia 1918, aitojen seteleiden (ylinnä) ja väärennettyjen seteleiden (alinna) etupuolten sarjanumeroiden vertailua. Eroja on, mutta ne ovat hyvin vähäisiä. Sarjanumeroiden avulla on tarkka tunnistus hyvin hankalaa. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Suomen Pankille on nyttemmin saapunut viisi kappaletta näitä seteleitä tutkittavaksi. Setelien paperi on tutkittaessa havaittu olevan puhdasta selluloosaa, jotavastoin oikeat setelit ovat puhdasta lumpupaperia. Setelit ovat muuten hiukan paksumpia kuin oikeat, sekä varsin hauraita. Kuvat ovat taitavasti jäljennetyt, jotavastoin setelien hieno kirjoitus on epäselvempi kuin oikeissa ja numerotyypit ovat oikeiden setelien numeroista jonkun verran eroavat.

Kuva 4. 1 000 markkaa mallia 1918, suomenkielisten (ylinnä) ja ruotsinkielisten (alinna) taustapuolen sivuissa olevien väärentämiskiellotekstien vertailua. Molemmissa kieliversioissa aidon setelin teksti ylempänä, väärennöksen alempana. Väärennösten tekstit ja tekstien taustakuvioiden painoasu on aitojen setelien vastaavaa suttuisempaa. Tämäkään ero ei ole niin selkeä, että sen avulla

olisi helposti tehtävissä selkeä tunnustus – erityisesti kuluneiden setelien osalta. Kuvalähde Michael Wideniuksen kokoelmat. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Vielä parempana tuntomerkinä voidaan pitää sitä, että väri lähtee vääristä seteleistä lyijykynäkumilla verrattain helposti.

Karjala N:o 298 Lauvantaina joulukuun 29. 1923

Pietarin suuri rahaväärennys.

Vääriä seteleitä liikkeellä Suomessa. Yleisön olatava varuillaan.

Wäärennettyjä tuhatmarkkasia tavattu jo eilen viipurilaisten pankien ja liikkeiden kassoista. - Suomen Pankin rauhoittava ilmotus.

Poliisi ryyhtynyt asiaa tutkimaan. -Maamme ulkomaisille lähetystöille ilmoitettu väärennöksistä.

Kuten eilen jo STT:lta saamamme tiedon mukaan kerroimme, myytiin Pietarin pankeissa ja pörsseissä viime lauantaina.

...

Nyt on tietotoimisto lisäksi ilmoittanut asiasta seuraavaa:

Pietarissa myytyjä väärennettyjä 1,000 markan seteleitä on koitettu tarjota kaupaksi myöskin Suomessa. Poliisi on ryhtynyt tutkimaan asiaa, mutta toistaiseksi on se vielä hämärän peitossa. Maamme ulkomaisille lähetystöille on ilmoitettu väärennyksistä tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

Yleisöllä ei ole asian johdosta mitään syytä levottomuuteen. Suomen Pankista on ilmoitettu, että vanhoja seteleitä vaihdetaan pankin konttoreissa edelleen uusiin. Mitään setelipuutetta ei tule syntymään, sillä pankilla on riittävä varasto uusia 1,000 markan setelirahoja.

Viipurilaiset pankit ja liikkeet ryhtyneet asian vaatimiin varokeinoihin.

Että seteleitä tosiaan jo on maassamme myyskennelty, vieläpä onnistuttu saamaan melkoisessa määrin kaupaksikin, tästä on todistuksena se seikka, että niitä jo eilen tavattiin eräiden tšekäläisten pankkien ja liikkeiden kassoista. Olipa muuan suurempi liike haettaessaan rahaa pankista lähetyksessä saanut useampia väärennettyjä tuhatmarkkaisia. Päivän kuluessa ryhdyttiin pankeissa samoin kuin liikkeissäkin kuitenkin asian vaatimiin varokeinoihin. Esim. Kansallis-Osake-Pankkiin otettiin vanhempiumallisia 1,000 markan seteleitä vastaan vain tunnetuilta asiakkailta ja oli näiden setelit pankkiin jättäessään ne varustettava nimellään ja osoitteellaan siltä varalta, että setelit myöhemmin tarkastettaessa havaittaisiin vääriksi, jolloin vahinko koituisi jättäjälle.

Suomen Pankin Viipurin-konttorin johtaja asiasta. – Konttorin setelivarastoa ryhdyttiin eilen illalla tarkastamaan.

Käännyimme eilen väärennettyjen seteleiden ilmaantumisen johdosta Suomen Pankin tåkäl. konttorin johtajan M. Sabellin puoleen tiedustellen, mihin toimiin pankissa oli asian johdosta ryhdytty. Joht. S. mainitsi pankkiin Viipurissa jätetyistä seteleistä jo 3 havaitun väärennetyiksi. Pankin johtokunnalta Helsingistä saapui puhelinmääräys, että vanhanmallisia 1,000 markan seteleitä on toistaiseksi otettava vastaan vain tunnetuilta henkilöiltä, tahi toiminimiltä ja ainoastaan siinä siinä tapauksessa, että nämä sitoutuvat vastaamaan vahingosta, joka aiheutuu kyseellisten setelien joukosta mahdollisesti tavattaessa väriä. Pankissa ryhdyttiinkin määräystä noudattamaan ja on seteleihin, ennenkuin ne on otettu pankkiin vastaan, liitetty paperilipulle kirjoitettuna jättäjän nimi ja osoite.

Kuitenkin on – huomautti pankinjoht. Sabelli – melko vaikeaa käytännössä seurata saatua määräystä, sillä on varsin hankalaaainakin joissakin erikoistapauksissa päättää, mikä henkilö on katsottava ”tunnetuksi” mikä ei. Tänään toivoo Suomen Pankin tåkäläisen konttorin johto kuitenkin saavansa pääkaupungista kirjallisia, tarkempia ohjeita.

Pankinjohtaja Sabelli ilmoitti myöskin, että hänen johtamansa pankin koko henkilökunta eilen illalla kutsuttiin tarkastamaan pankin setelivarastoa, jotta se huolellisesti tutkittaessa saataisiin selville, onko pankissa talletettavien 1,000-markkaisten joukkoon kenties joutunut useampiakin väärennettyjä.

Suomen Pankin Viipurin-konttorille ei vielä eilen ollut saapunut virallista ilmoitusta.väärennettyjen seteleiden tuntumerkeistä.

Niistä olemme jo saamien tietojen mukaan kuitenkin eilen tehneet lyhyesti selkoa.

...

Mainittakoon lisäksi, että setelien juoksevat järjestysnumerot väärennetyissä ovat syöpyneet paperiin syvemmälle kuin oikeissa näkyen ne setelin läpi vastakkaiselle puolelle. Väärennettyjen setelien alareunassa oleva 1000-numero, jonka yläpuolella sijaitsevat nimikirjoitukset, on oikeiden setelien vastaavasta numerosta jossain määrin eroava esiintyen numeroiden sisäpinnat väärennetyissä seteleissä selvempinä.

Väriä setelien takasivu on taas jonkun verran vaaleampi kuin oikeissa.

Kuten sanottu on yleisöllä 1,000 markan seteleitä käsitellessään syytä olla varsin varovainen. Väärät setelit ovat siinä määrin oikeiden näköisiä, että niitä on hyvin vaikeaa näistä erottaa muuten kuin huolellisella tarkastuksella.

Karjala N:o 299 Sunnuntaina joulukuun 30. 1923

Rajantakainen setelien suurvääreennys.

Eilen päivällä oli Suomen Pankin Viipurin-konttorissa jo neljäntäkymmentä vääräksi todettua 100 markkasta. Rahanvaihtajia tungokseen saakka.

Väriiden seteleiden uusia tuntomerkkejä.

Olemme eilen saaneet seuraavia lisätietoja Venäjällä tapahtuneen suuren setelivääreennöksen tähänastisista, havaituista seurauksista paikkakunnallamme sekä väriiden 1,000 markkasten tuntomerkeistä:

Suomen Pankin Viipurin konttorin kassoihin jätettiin perjantaina päivällä kaikkiaan 7 vääreennettyä 1000 markan seteliä. Kassoja illalla tarkastettaessa tavattiin niissä lisäksi tällaista väärää rahaa. Eilen kävi pankissa kaiken päivää siksi runsaasti vanhempimallisten 1000 markkasten vaihtajia, että syntyi jonotusta. Päivän kuluessa jätettiin pankkiin näitä rahoja satoja kappaleita ja otettiin niiden joukosta talteen 15 väärää seteliä. Mahdollista kuitenkin on, että eilen pankkiin tuodun suuren setelimäärän joukossa sitä lähemmin tarkastettaessa vielä tavataan joukko tällaisia rahoja. Vaihdon jouduttamiseksi annettiin pankin toisen vaihtokassan yksin omaiseksi toimeksi huolehtia siitä, joten tämä kassa otti koko päivän vastaan vain vanhempimallisia 1000 markkasia. Huomenna avataan pankissa tätä setelien vaihtoa varten kokonaan uusi kassa, jota aikaisemmin, useita vuosia sitten oli käytetty venäläisen rahan vaihtokassana.

Suurempi määrä uusia 1,000 markan seteleitä on saapunut Viipuriin kysynnän tyydyttämiseksi.

Eilen saapui Suomen Pankin täkäl. konttoriin Helsingistä kaksi pääkonttorin virkailijaa tuoden mukanaan ohjeita sekä suuremman määrän uusmallisia seteleitä. Myöskin heillä oli muassaan valokuva suurennuksia oikeista sekä vääristä seteleistä.

Lisätietoja väriiden setelien tuntomerkeistä.

Viimemainittujen perusteella sekä muutenkin oikeita ja väriä seteleitä toisiinsa verrattaessa on ennen mainittujen lisäksi päästy selville seuraavista eroavaisuuksista:

Etusivun oikealla puolella on väärissä seteleissä MARK-sanan K-kirjaimen alareunassa kirjainta kehystävässä, ulommassa, tummassa juovassa kapea aukko.

Kuva 5. 1 000 markkaa mallia 1918, aidon setelin (vasemmalla) ja vääreennetyn setelin (oikealla) etupuolen MARK -sanojen vertailua. Huomatkaa alinna olevan vääreennetyn rahan punaympyröity

etupuolen ruotsinkielisen sanan MARK kirjaimen K pieni painovirhe, jossa alaoikealle suuntautuvan ”jalan” vasemmassa alakulmaviivassa on aukko. Tämä yksityiskohta on niin selkeä, että sen avulla on jo mahdollista tehdä varsin luotettava tunnistus. Kuvälähde Michael Wideniuksen kokoelmat. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Tutkiessani mallin 1918 aitoja ja vääriä seteleitä havaitsin myös toisen helposti havaittavan poikkeaman väärennösten yksityiskohdissa verrattuna aitojen vastaaviin. Etupuolen sanan SUOMEN kirjainten ME yläpuolella olevan havutähden kopioiminen ei ole väärentäjältä täysin onnistunut, vaan sen alitse kulkevasta vasemman yläkulman arvomerkinästä lähtevästä valonsäteestä on jäänyt tähden vasempien sakaroiden väleistä pienet osat – tai nypykät – pois. Kyseessä on taustan valonsädekuvio, jonka pitäisi jatkua havutähden alla lounaissakaraan asti.

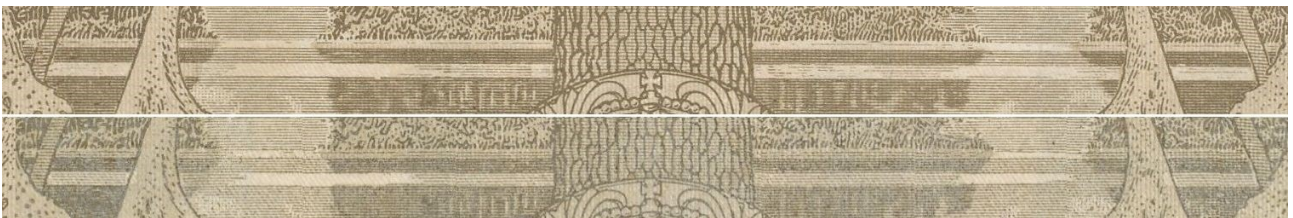

Kuva 6. 1 000 markkaa mallia 1918, sekä kulumattomien että kuluneiden seteleiden yksityiskohtavertailu. Aidon setelin (kuvaparien vasemmalla puolella) ja väärennetyn setelin (kuvaparien oikealla puolella) etupuolen sanan SUOMEN kirjainten ME yläpuolella keskellä olevien havutähtien vertailua. Vasemmalla hyväkuntoisten setelien kuvapari, oikealla kuluneiden setelien kuvapari. Aitojen seteleiden havutähtien vasempien sakaroiden alla näkyy valonsäteiden lounaissakaraan asti ulottuva vasen viiva pikku nypyköinä. Väärennöksissä ei näitä nypyköitä näy, kuten punaisista havainneympyröistä nähdään. Tämä yksityiskohta on erittäin hyvä tunnistustekijä kaikenkuntoisissa seteleissä, erityisesti havainnoituna yhdessä kuvan 5 painovirheen kanssa, kuten seuraava kuva 7 havainnollistaa. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

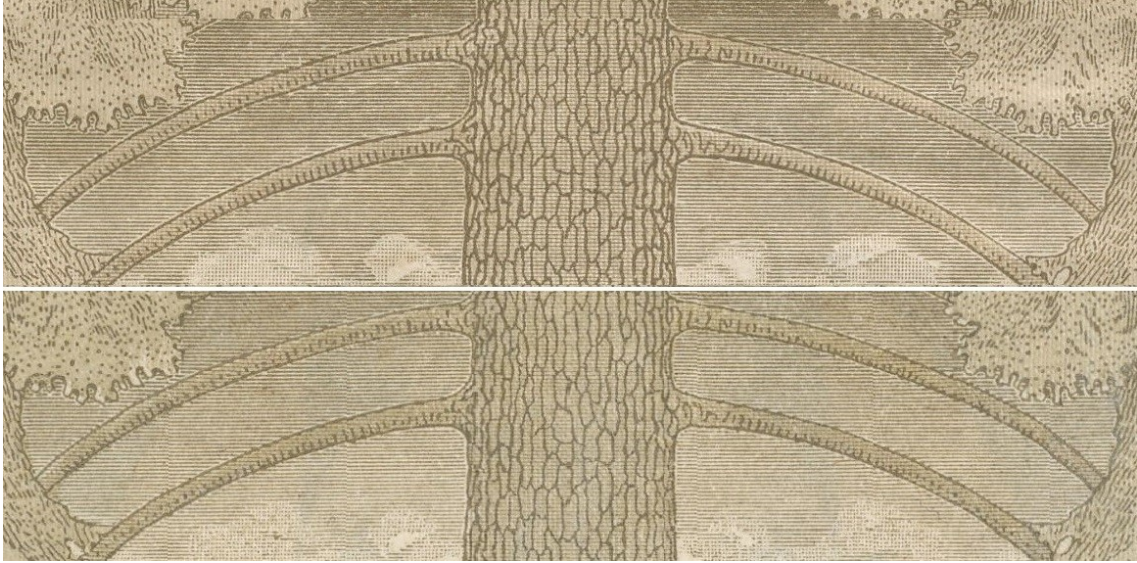
Kuva 7. Etupuolen yksityiskohtien vertailua yhdistämällä kuvat 5 ja 6. Väärin seteleiden virheet on punaympyröity. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Impola, SeAMK.

Väärin seteleiden etusivut ovat sameammat kuin oikeiden. Takasivun maisemakuvassa ovat valkoiset juovat saarien ja niemien alla väärennetyissä seteleissä epäselvät ja sameat, jotavastoin ne oikeissa ovat vaaleat. Erikoisesti huomaa tämän, jos tarkastaa juovista alemman kumpaakin päätä maiseman sivustanienten alta.

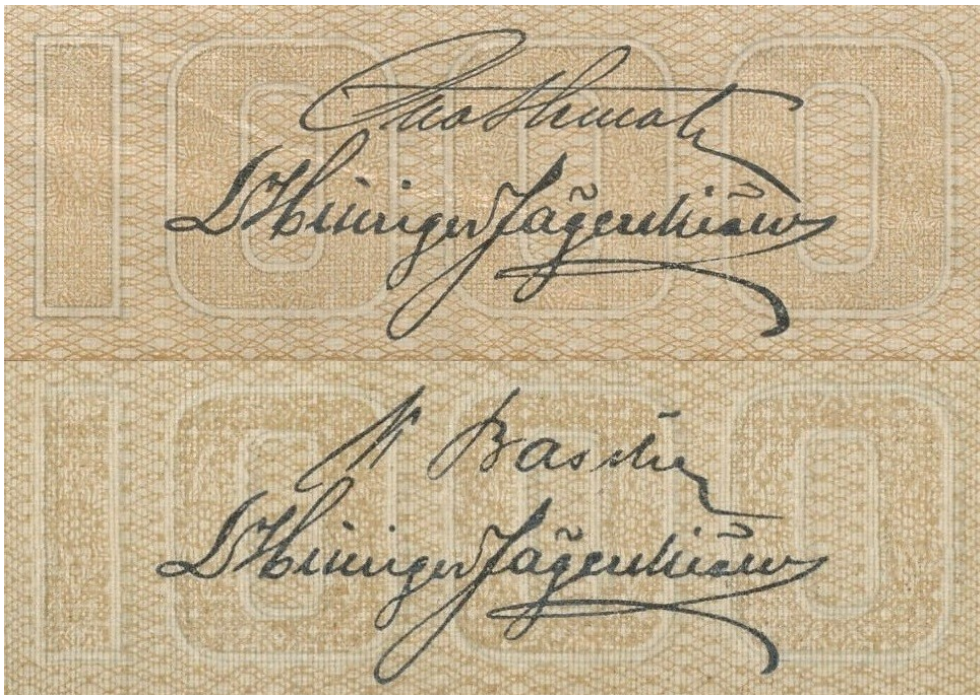
Kuva 8. 1 000 markkaa mallia 1918, aidon setelin (ylinnä) ja väärennetyin setelin (alinnä) taustapuolen saarten ja niemien valkoisten alusjuovien vertailua. Huomatkaa alemman väärennöksen painojäljen suttuisuus. Kuvälähde Michael Wideniuksen kokoelmat. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Impola, SeAMK.

Niinikään takasivulla olevien kuusenoksa-kuvien alla ei pohjapiirros oikeissa seteleissä ulotu aivan oksaan saakka, vaan on sen reunoihin jätetty kapea, valkoinen reunus, jota sitävastoin ei löydy väärissä rahoissa.

Kuva 9. 1 000 markkaa mallia 1918, aidon setelin (ylinnä) ja väärennetyn setelin (alinna) taustapuolen puunrungon kahden alimman oksan taustojen vertailua. Huomatkaa alemman väärenneen aitoon verrattuna heiveröiset pilvet. Kuvalähde Michael Wideniuksen kokoelmat. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

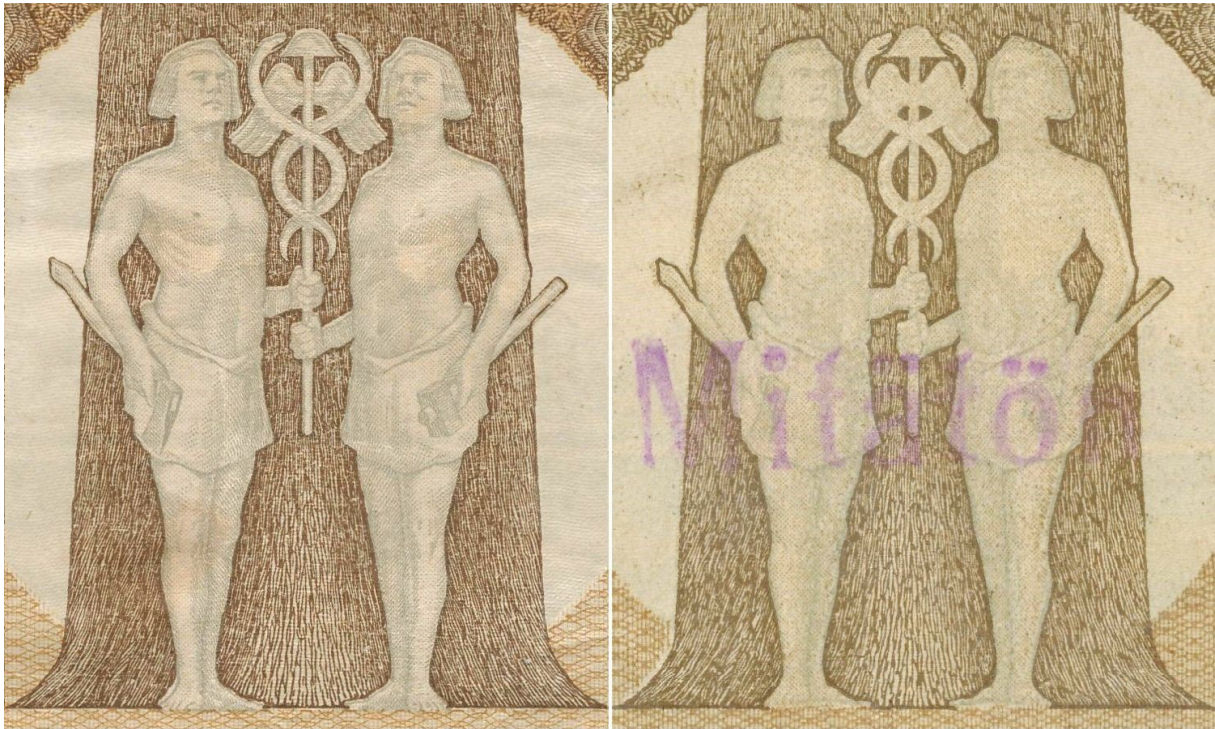
Parhaiten huomaa eron paperissa, joka väärissä seteleissä on hyvin haurasta. Varsin hyvä tunnusmerkki on myös 1000 numero setelin etusivun alaosassa: se nim. on väärissä seteleissä ääri viivoiltaan huomattavasti epäselvempi kuin oikeissa.

Kuva 10. 1 000 markkaa mallia 1918, aidon setelin (ylinnä) ja väärennetyn setelin (alinna) etupuolen isojen arvomerkitöjen vertailua. Huomatkaa jälleen alemman väärennöksen painojäljen

suttuisuus. Kuvalähde Michael Wideniuksen kokoelmat. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Samoin ovat vaaleissa miehen kuvissa sisäiset piirteiden varjostukset väärissä seteleissä miltei näkymättömän heikot, oikeissa taas selvästi nähtävät.

Kuva 11. 1 000 markkaa mallia 1918, aidon setelin (vasen) ja väärennetyn setelin (oikea) etupuolen mieshahmojen vertailua. Aidon setelin mieshahmot ja taustakuviointi ovat väärennöstä selkeämmät. Kuvalähde Michael Wideniuksen kokoelmat. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Kuva 12. 1 000 markkaa mallia 1918, aidon setelin (vasen) ja väärennetyn setelin (oikea) etupuolen mieshahmojen jalkojen vertailua. Huomatkaa punaympyröity jalka kontuuri- eli ääri viivoineen. Aidon rahan jalkaterän ääri viiva erottaa sen taustasta, väärennöksen ei. Tämän eron toi esiin myös Erkki Borg kirjassaan Suomessa käytetyt rahat (1976). Aidon setelin varpaat erottuvat myöskin selvästi, mutta väärennöksessä niitä ei juurikaan erota. Kuvalähde Michael Wideniuksen kokoelmat. Kuvien yhdistely ja muokkaus Jorma J. Imppola, SeAMK.

Suomen Pankki vaihtaa vanhempimallisia 1000-markkasia jatkuvasti uusimallisiin. – Vanhamallisia seteleitä ei nyttemmin päästetä liikkeelle.

Suomen Pankin täkäl. konttorin johtaja ilmoitti tiedustelumme, että pankki tulee kaikille asiakkailleen vaihtamaan vanhamallisia 1000 markkasia uusimallisiin. Vääriksi todetuista seteleiustä annetaan niiden jättäjille kuitit. Jos pankkiin yhdellä kertaa tuodaan suurempi joukko puheena olevia seteleitä, joten niitä ei heti olla tilaisuudessa tarkastamaan, annetaan jätetyistä seteleistä väliaikainen kuitti, jolla tuoja saa periä uusimalliset setelit sen jälkeen, kun tuodut rahat on tutkittu.

Pankista ei nyttemmin päästetä lainkaan liikkeelle vanhempimallisia 1000-markkasia.

Myös Terijoella tavattu vääriä rahoja.

Terijoella on sikäläiseen Savo Karjalan Osake Pankin konttoriin jätetty toistakymmentä väärää seteliä sekä Oy. Paavolaisen liikkeeseen 2. Jättäjistä ei ole tietoa yhtä seteliä lukuunottamatta, jonka oli tuonut joku venäläinen naishenkilö.

Lopulta asian vakavuus johti siihen, että pääkaupunginkin lehdistö ja sitä myötä koko Suomen lehdistö ryhtyi seuraamaan ja raportoimaan tapauksen kulkua:

Helsingin Sanomat N:o 1 Tiistaina 1. tammikuuta 1924.

Wäärät tuhannenmarkan setelit.

Suomen Pankin konttoreihin jätetty 145 väärää seteliä.

Suomen Pankin konttoreihin oli sunnuntaihin mennessä jätetty vääriä 1000 markan seteleitä 109 kappaletta eli Helsingissä 74 kappaletta, Wiipurissa 32 kappaletta, Tampereella 1 kappale, Mikkeliissä 1 ja Kotkassa 1 kappale. Muihin konttoreihin ei niitä oltu jätetty. Kaikissa Suomen Pankin konttoreissa on riittävä warasto uusiua 1000-markkasia ja käy waihto uusiin kaikkialla ripeästi. Kuten wiime maanantain lehdissä kerrottiin, on Pietarin pörssissä pari päiwää aikaisemmin myyty wääriä 1000 markan seteleitä noin yhden miljoonan markan arwosta eli siis noin 1000 kappaletta. On syytä olettaa, että näitä seteleitä tullaan ennemmin tai myöhemmin yrittämään tuoda maahan, jotenka on syytä waroa vanhempaa sarjaa 1000-markkasia. Posti-, rautatie- ja tullilaitos owat antaneet toimistoilleen kiellon ottaa vastaan muita 1000-markkasia kuin uusia eli 1922 emissionia.

Pankin konttoreita on paitsi yllämainituissa kaupungeissa Turussa, Porissa, Waasassa, Oulussa, Jyväskylässä, Hämeenlinnassa, Kuopiossa, Joensuussa ja Sortawalassa. Olisi suotawaa, että

kaikkien pankkien toimistot, säästöpankit, osuuskaupat ja muut rahalaitokset ottaisivat välittääkseen vanhojen tuhatmarkkaisten vaihtamista uusiin siten että he ottavat asiakkailta vastaan tuhatmarkkaisia ja lähettävät näitä Suomen Pankin lähimpään konttoriin, joka lähettää ilman kustannuksia takaisin uusia tuhatmarkkaisia tahi niiden raha-arvon. Setelin arvo maksetaan jättäjälle luonnollisesti wasta kun on todettu, että se on oikea. Setelin jättäjän tulee sisäänjättäessään merkitä musteella nimensä, toimensa ja asuinpaikkansa sekä merkitsee hän samalla itselleen muistiin setelin numeron. Suomen Pankin konttorit antavat kustakin wäärästä setelistä kuitin, johon on merkitty setelin numero ja sen sisäänjättäjän nimi.

...

Eilispaiwän kuluessa on edelleen jätetty wääriä 1000 markan seteleitä Suomen Pankkiin Helsingissä 8 kappaletta, Wiipurissa 24 kappaletta, Porissa 2 kpl sekä Kuopiossa ja Tampereella 1 kpl. Muihin Suomen Pankin konttoreihin ei sitäwastoin eilispaiwän kuluessa ole jätetty yhtään wäärää 1000 markan seteliä.

Kulutusosuuskuntien Keskusliitto (K. K.) on kaikille jäsenosuuskaupoilleen lähettänyt kiertokirjeen, jossa osuuskauppoja kehoitetaan palwelemaan yleisöä vanhojen 1000 markan setelien vaihtamisessa uusiin. K. K:n mielestä osuuskauppojen tulisi kaikissa myymälöissä ottaa jäseniltään ja wakinaisilta ostajiltaan vanhoja 1000 markan seteleitä wälitettäväksi waihtoa varten lähimpään Suomen Pankin konttoriin. Tämä siitä syystä, että Suomen Pankin konttoreita on ainoastaan harwoilla paikkakunnilla.

Kun osuuskaupat ilmeisesti tulewat noudattamaan tätä K. K:n kehoitusta, on K. K:n toimenpide osaltaan helpottawa vanhojen 1000 markan setelien kokoamista pois liikkeestä.

Parikkalan sanomat 4. tammikuuta 1924.

Setelien suurwäärennys

...

Pohjoismaiden Yhdyspankin Käkisalmen konttori ei ota vastaan wanhanmallisia 1,000-markan seteleitä, mutta waihdetaan niitä uusiin sanotun pankin pääkonttorissa Helsingissä.

Keskiwiikkona jätetty Suomen Pankin konttoreihin 27 kappaletta wääriä seteleitä.

Wääriä 1000 markan seteleitä jätettiin keskiwiikkona Suomen Pankkiin Helsingissä 11, Tampereella 10, Wiipurissa 4 sekä Joensuussa ja Sortawalassa 1.

Jotta nämä wanhempi malliset 1,000 mk setelit, joiden joukossa wäärennettyjä seteleitä on ilmestynyt, saataisiin pois liikkeestä paikkakunnaltamme, ottaa Sawo-Karjalan Osake-Pankin

Parikkalan konttori välittääkseen näitä käyviksi rahoiksi, mikä seteliä ei hawaita wäärennetyksi, tawallista perimispalkkiota vastaan.

Etelä-Savo N:o 2 Lauantaina Tammikuun 5 p:nä 1924

Väärät 1000 markan setelit

Niitä on jätetty Suomen Pankin konttoreihin kaikkiaan 136 kpl.

Keskiwiikkon mennessä oli Suomen pankin konttoreihin eri paikkakunnille jätetty yht. 136 wäärennettyä 1000 mkn seteliä. Helsingissä niitä on tuotu 85, Wiipurissa 38, Tampereella 11 ja muilla paikkakunnilla wähemmän. Mikäli olemme kuulleet, on Lappeenrannassa tawattu ainakin 1 wäärennetty tuhannen markan seteli.

...

Eiliseen mennessä jätetty Suomen Pankkiin 213 wäärää 1000-markkasta.

Torstaipäiwän kuluessa jätettiin wääriä 1000 markan seteleitä Suomen Pankkiin Helsingissä 14 ja Wiipurissa 7 sekä eilispäiwän kuluessa Helsingissä 11, Wiipurissa 10 ja YTampereella 2. Koko maassa on tähän mennessä Suomen Pankkiin jätetty kaikkiaan 213 wäärää 1000 mkn seteliä.

Helsingissä on tarkastettu Suomen Pankin koko pääholvi. Wanha-mallisia 1000-markkasia on waihdettu uusiin yksistään Helsingissä n. 50 milj. mkn arwosta.

Raahen Seutu N:o 2 Lauantaina Tammik. 5 pnä 1924

Wääriä tuhannen markan seteleitä

on tämän wiikon aikana tawattu eri puolilla maata lähemmäs 200 kpl. Suomen Pankin konttoreissa jatkuu edelleen wanha mallisten setelien waihtaminen vuoden 1922 mallisiin.

Yksityispankit eiwät yleensä ota waihtaakseen näitä seteleitä. Täkäläiset pankit ottawat niitä vastaan waan asiakkailtaan joiden tulee antaa kirjallinen sitoumus siitä, että he lunastawat setelin takaisin jos ne huomataan wääriksi. Tahi sitten sisään jättäessä merkitä seteliin musteella nimensä, toimensa ja asuinpaikkansa sekä merkitsee hän samalla itse muistiin setelin numeron. Suomen Pankin konttori antaa kustakin wäärästä setelistä kuitin, johon on merkitty setelin numero ja sen sisäänjättäjän nimi.

Tästä on syytä huomauttaa, että jos yleisö enemmän käyttäisi hyväkseen pankkien juoksewaa tiliä, wältyyisi moiset ikäwyydet.

Parikkalan Sanomat N:o 4 Keskiwiikkona 23 p:nä tammikuuta 1924

Väärät 1000 mkn setelit.

Tähän mennessä on niitä jätetty Suomen Pankin konttoreihin 257 kappaletta.

Tällä viikolla on edelleen jätetty Suomen Pankin konttoreihin wääriä 1000 mkn seteleitä Wiipurissa 9, Helsingissä 3, Sortavalassa 2 ja Tampereella 1, yhteensä 15 kpl. Tähän asti on pankin konttoreihin jätetty kaikkiaan 257 kpl. wääriä seteleitä.

Ensimmäinen Suomessa tawattu wäärä seteli on jätetty Suomen Pankin Wiipurin konttoriin viime joulukuun 24 p. eli 2 päiwää sen jälkeen kun sanotut setelit päästettiin Pietarin pörssissä liikkeelle.

Koska suurin osa tällöin liikkeelle laskettawista seteleistä on vielä ulkona, on edelleen syytä kieltäytyä vastaanottamasta mitään muita 1000 mkn seteleitä kuin uutta w. 1922 tyyppiä olewia.

Sen jälkeen kun wäärien setelien ulosanto Pietarissa tuli meille tiedoksi on pankin konttorista waihdettu wanhoja seteleitä uusiin 200 milj. mkn arwosta, joten wanhoja seteleitä on vielä ulkona noin 140 milj. mkn arwosta.

Karjala N:o 109 Sunnuntaina toukokuun 11. 1924

Väärät setelit

Sekä Mannerin seteleitä että väärennettyjä tuhatmarkkaisia saapuu yhä Suomen Pankille.

Kuluneella viikolla on Suomen Pankkiin jätetty 10 kpl. wääriä 500 markan seteleitä n.k. Mannerin tyyppiä sekä 8 kpl. wääriä 1000 markan seteleitä. Suurin osa näistä saapui pankeilta Virosta, Puolasta ja Parisista. Vanhamallisia seteleitä on jatkuvasti waihdettu uusimallisiin seteleihin ja nykyään on vanhamallisia 1,000 markan seteleitä vielä liikkeellä 29 miljoonan markan arwosta eli 7 % kaikista ulkona olevista 1000 markan seteleistä. 500 markan seteleistä on sensijaan ulkona vanhamallisia seteleitä vielä 137 miljoonan markan arwosta eli 60 % koko liikkeellä olevasta 500 markan setelimäärästä.

Helsingin Sanomat N:o 5 Lauantaina 5. tammikuuta 1924.

Suomen Pankki

kehottaa yleisöä vaihtamaan sen hallussa olevat vanhemmat 1000 markan setelit uusiin vuoden 1922 seteleihin. Vaihto voi tapahtua Suomen Pankin konttoreissa Helsingissä, Turussa, Porissa, Vaasassa, Oulussa, Kuopiossa, Joensuussa, Sortavalassa, Wiipurissa, Mikkelissä, Tampereella, Hämeenlinnassa, Jyväskylässä ja Kotkassa. Postitse voi myös lähettää setelit waihdettaviksi, jolloin Pankin konttori palauttaa uudet setelit ilman postikuluja. Yksityispankkien konttorit, useimmat säästöpankit ja Osuuskaupat välittävät myös vaihtoa siten että ne antavat setelin jättäjälle kuitenkin,

johon on merkitty setelin numero ja jättäjän nimi, lähettävät setelit Suomen Pankkiin vaihdettaviksi sekä saatuaan uudet setelit antavat ne vanhojen setelien jättäjälle.

Suomen Pankkiin tähän asti jätetyistä 1918 vuoden väärissä 1000 markan seteleissä on seuraavat numerot:

054670, 074314, 074315, 074329, 074347, 074421, 074654, 077818, 077836, 090461, 090471, 133507, 133570, 133572, 166308, 166358, 166380, **(166395)**, 166407, 166464, 166465, 166503, 166548, 166553, 166556, 166561, 166562, 166566, 166571, 166598, 229232, 229234, 229304, 229305, 229309, 229310, 229314, 229343, 229345, 229346, 229347, 229348, 229349, 229350, 229365, 258098, 260177, 260179, 260192, 260193, **(260294)**, 260310, 260314, 260315, 260317, 262832, 278148, 300630, 300651, **(300730)**, 314371, 314396, 314389, 314825, 315283, 315325, 315379, 315381, 315385, 315386, 315398, 315410, 315453, 315479, 315480, 315483, 315484, 315485, 321275, 321389, 322089, 343630, 354177, 354566, 365553, 365561, 365569, 365625, 365627, 365628, 365629, 375775, 375776, 375779, 375785, 375805, 375806, 375807, 375808, 375815, 375816, 375817, 375820, 375823, 384213, 384234, 384237, 384239, 395138, 395395, 399099, **(399488)**, 403078, 403129, 403129, 403150, 403151, 403214, 409781, 409797, 409798, 409800, 409781, 412431, 412432, 412433, 412435, 412436, 412443, 412474, 412476, 412503, 421308, 421309, 421513, 436128, 436343, **(436589)**, 441589, 441593, 447354, 447704, **(447768)**, 448665, 448676, 448685, 448694, 448698, 448715, 448719, 448782, 454176, 474038, 477352, 477367, 477508, 477512, 477595, 508166, 508383, 516134, 516327, 516344, 516357, 516464, 516566, 528748, 528749, 528778, 528790, 528803, 531676, 531812, 531815, 534440, 534837, 534860, 538385, 538386, 538398, 538399, 538527, 538528, 538529, 538596, 556631, 556632, 556648, 556649, 562238, 562280, 562281, 562301, 562309, 563310, 563339, 562349, 562372, 562390, 562392, 566822, 570205, 583255, 583567, 587519, 587614, 587619, 587620, 587633, 587634, 587648, 587653, 587654, 587658, 618261, 618317

Edellisen uutisen 209 seteliväärennöksen listaa on kirjoittaja täydentänyt Auvo Tirkkosen listan avulla sekä merkitsemällä Auvon Tirkkosen listalla esiintyvät setelit (5 kpl) vihreällä lihavoinnilla alleviivattuna 074654 sekä lisäämällä ko. listan aiemmin tuntemattomat numerot (6 kpl) punaisella lihavoimalla sulkuihin **(166395)**.

Lopuksi pieni yhteenveto 1 000 markan setelin mallia 1918 esiintymisestä perustuen Auvo Tirkkosen keräämään materiaaliin. Aidon setelin painosmäärä oli 624 000 kpl, joista nykyisin tunnetaan säilyneitä vajaat 70 kpl (joista 11 julkisissa kokoelmissa). Pietarin väärennöksiä tehtiin reilut 1 000 kpl, joista nykyisin tunnetaan 215 kpl ja joita on keräilijöiden kokoelmissa 11 kpl loppujen ollessa joko Suomen Pankin hallussa tai tuhottuina.

Suhteessa valmistusmääriin on aito seteli erittäin harvinainen, keräilijöillä on hallussaan noin $70/624\ 000 = 0,1$ o/oo. Pietarin väärennöstä on keräilijöiden hallussa 11/1000 eli noin 1 % kaikista. Näin ollen on aito seteli noin suhteessa painosmäärään noin sata kertaa harvinaisempi kuin väärennös, mutta absoluuttisesti on väärennös kuitenkin markkinoilla vajaat 6 kertaa aitoa harvinaisempi esiintymissuhteellaan noin 11 tunnettua väärennöstä noin 60 tunnettua aitoa kohti.

Kaiken kaikkiaan mitä mielenkiintoisin tarina sadan vuoden takaa. Ja myös mitä mainioin esimerkki siitä, miten aikalaiset väärennökset ovat myös mitä mielenkiintoisimpia numismaattisia tutkimuskohteita!